

FLORIAN BANU

---

**Lumini și umbre**  
în istoria „comunismului” românesc  
(1948-1989)

De-a „bughi, mambo, rag” ...

# Cuprins

**Introducere** 11

**PARTEA I**  
**Lumini și umbre, eroi și ticăloși** 16

**1. Noiembrie 1960 - Alexandru Drăghici, șocat de „gulyáskommunizmus“** 17

- Anul 1956 – începutul sfârșitului unei iluzii 17
- „Frăția cekistă“ - „schimb de informații“ și „măsurii mai active împotriva dușmanului“ 18
- „Liberalism și lipsă de răspundere“ 19
- „Am fi rupt șira spinării reacțiunii!“ 20
- Fără o cenzură serioasă, dar cu cursuri de religie! 21
- „Gulaș-comunism“ cu o industrie neglijată și o agricultură susținută de Armată și Securitate 22
- Ovații pentru atașatul militar american, huiduieli pentru echipa M.A.I. 22
- „Kadarism“ și „ceaușism“ – eșec simultan 23

**2. România și aderarea la Intelsat. O oportunitate aflată în studiu timp de... 23 de ani!** 25

- Sateliții de telecomunicații și transformarea planetei în „sat global“ 25
- INTELSAT – „cel mai mare parteneriat comercial din lume“ 26
- O invitație repetată și un răspuns îndelung amânat 27
- Specialiștii se pronunță: „telecomunicațiile spațiale se impun ca un mijloc de transmisiune sigur și eficace, de care țara noastră nu se va putea dispensa“ 29
- Paradoxul telecomunicațiilor românești: o treime cu socialismul, două treimi cu capitalismul! 30
- Intelsat versus SITS – o competiție imposibilă 31
- Satelitul – vector de informare sau de propagandă? 32
- Specialiștii propun, politicienii dispun... 33

**3. August 1968: intelligence-ul american, criza cehoslovacă și „invadarea“ României** 35

- „Primăvara de la Praga“ stârnește furtuni în marile cancelarii 35

- O invazie greu de... conceput	36
- „Dacă nu știi, te învățăm! Dacă nu poți, te ajutăm! Dacă nu vrei, te OBLIGĂM!”	37
- Când Moscova a aruncat „un pește mort” în fața Casei Albe...	38
- „...Nimeni să nu dezlănțuie câinii războiului!”	39
- Americanii pariază 70 contra 30 că sovieticii nu invadează România	41
- Serviciile aliate de intelligence provoacă... derută	43
- Șahul era nu doar o specialitate sovietică, ci și o pasiune a liderilor de la București	44
- Un eșec analitic și o invazie care nu a mai avut loc	45
<b>4. Greva minerilor din Valea Jiului din august 1977 în viziunea conducerei P.C.R.</b>	<b>47</b>
- 1977 – Un regim sub zodia calamităților	47
- „Pensia e bașca, o am după legea veche, e dreptul meu”	48
- „Câtă vreme sunt ai noștri la putere, cine să stea să facă revoluție?”	49
<b>5. Aprilie 1978. „Poporul Statelor Unite este onorat să aibă ca oaspete un mare conducător al unei mari țări”</b>	<b>63</b>
- România – S.U.A. – un parteneriat strategic avant la lettre	63
- Trei vizite de stat și o vizită oficială în S.U.A. – o performanță neegalată!	64
- Vizita de stat la Casa Albă – protocol de gradul zero!	65
- Aprilie 1978 – apogeul diplomatic al lui Nicolae Ceaușescu	66
- Agenda economică a vizitei în S.U.A.	67
- Agenda diplomatică - publică și... secretă	68
- Desfășurarea vizitei	70
- Un bilanț de tip win – win sau match-ball pentru S.U.A.?	72
<b>6. Cinci pentru... Cosmos!</b>	<b>75</b>
- Intercosmos – o șansă pentru „țările surori”	75
- România caută... cosmonauți	76
- Un român – singurul cosmonaut cu calificative maxime la testele finale	79
<b>7. „Gloria” – amenințările teroriste care vizau prima platformă petrolieră românească</b>	<b>83</b>
- Priorități românești în domeniul petrolier	83
- În căutarea „aurului negru”; pe uscat și sub apă	84
- O realizare de excepție a navaliștilor gălățeni – platforma marină „Gloria”	85

- Paza bună trece primejdia rea...	86
- Pericolele pândesc din apă, de pe apă, dar și din aer...	87
- Viață lungă, „Gloria“!	91
<b>8. Urmașii răzeșilor versus P.C.R. sau cum se puteau construi biserici și vile în plin comunism</b>	<b>93</b>
- Religia și proprietatea privată – marii inamici ai bolșevismului	93
- De la prigoana religioasă, la educația ateist-științifică	94
- Ateii sesizează, Partidul controlează!	96
- Nu poți trăi liniștit, dacă ai casa mare și soția frumoasă!	98
- „Șperț în cărămidă și bacșiș în temelie!“	99
- „Nu se poate merge mai departe așa!“	101
<b>9. Martie 1979 - Ierusalimul mulțumește Bucureștiului!</b>	<b>105</b>
- Diplomația românească renunță la „farul călăuzitor“	105
- „Războiul de șase zile“ și principiile diplomației românești	106
- Poziția unică a României după „războiul de Yom Kippur“	107
- Soluțiile raționale propuse de diplomații români, singurele viabile pe termen lung	108
- Anul 1978 – o bornă de hotar a diplomației românești	109
<b>10. Noiembrie 1987 – o vânătoare cu bucluc l-a supărat pe Nicolae Ceaușescu</b>	<b>115</b>
- Ședințele de analiză – bagheta magică a regimului pentru rezolvarea crizelor – nu mai funcționează!	115
- Eliberarea de stresul „ședințelor la Centru“ – o vânătoare pe cînste!	117
- Când zeița Artemis își întoarce fața...	118
<b>11. Pe vremuri, poștașul aducea... sesizări!</b>	<b>123</b>
- Români în căutarea dreptății: jalbe, „lăcrămații“ și petiții	123
- „Scrisori și Audiențe“ – súpape legale pentru nemulțumirile cetățenilor	124
- Ultima speranță – o scrisoare către „Tovarășul“, către presă, către „Europa Liberă“...	126
- Morari, pădurari, gestionari, paznici, inspectori, doctori – „capituliștii“ socialismului!	127
- Produsele lipsesc din comerțul de stat și, când nu lipsesc, sunt... defecte!	129
- Zbirii locali – imuni în fața criticilor!	129
- „Am plecat să cumpăr brânză, nu știu când revin!“	131
- „Raționalizat“, „pe cartelă“ sau „pe tabel“, dar de negăsit!	132

- Servicii publice, puține și proaste 133
- Adevărul istoric... printre rândurile scrisorilor 135

## 12. Televiziunea și prăbușirea regimului comunist din România 139

- Sateliții și televiziunea transformă lumea într-un „sat global“.. 139
- ...iar liderii de la București nu înțeleg nimic! 141
- Radiodifuziunea Română – un veritabil muzeu vivanț al tehnicii! 141
- Televizorul – obiect de lux pentru români 144
- Fascinația Occidentului hi-tech 145
- Televiziunea și fotbalul: Costă? Nu se difuzează! 146
- Pierzi televiziunea, pierzi puterea? 147

## 13. Când românii mâncau mai bine decât americanii... 151

- Trei tone de cereale pe cap de locuitor!! 152
- Românii mâncau mai mult decât prevedeau normele Organizației Mondiale a Sănătății (O.M.S.)! 153
- „Specula, furtul constituie acțiuni contrarevoluționare!“ 153
- Securitatea cunoștea în detaliu situația aprovizionării populației 155
- Revoluția Română din decembrie 1989 – un final previzibil 156

## PARTEA A II-A

### Confruntări neștiute, de pe fronturi nevăzute 158

#### 1. Bătăliile din „lagărul socialist“. Spionii recrutați de români erau „furați“ de K.G.B. 159

- Hai să dăm mână cu mână... 159
- Agentul tău e și-al meu... 160
- Chimia macromoleculară interesează pe toată lumea 161
- Spionajul de „geantă latină“ obține succese invidiate de camarazii slavi 162
- Colaborare stânjenitoare peste ocean 163
- Aliați în formă, rivali în fond 164

#### 2. Acțiunea „Istoricii“. Securitatea și salvarea „urmelor scrise ale trecutului“ 167

- Cornete de semințe din pagini de incunabul 167
- De la autodafé-urile luptei de clasă, la Fondul Arhivistic Național 168
- Acțiunea „Istoricii“ și documentele Sfatului Țării 169
- Istoria națională – armă în confruntările politice româno-sovietice 170
- „Nimic nu trebuie aruncat“! 171

<b>3. Securitatea versus catholicosul Vazken I – „bătălia“ pentru arhiva orientalistului H. Dj. Siruni</b>	<b>175</b>
- O moștenire ispititoare: arhiva și biblioteca unui orientalist	175
- Cooperativa „Ochiul și Timpanul“ reacționează	176
- Un erudit patriot armean – din închisorile turcești, în lagărele sovietice	177
- Recuperarea post-stalinistă a unui savant de anvergură mondială	178
- Un locotenent-major persuasiv versus un episcop „bățos“	180
- O soluție de compromis și un final fericit	181
<b>4. „Recolta“ rețelei Caraman: secretele N.A.T.O. furate de spioni români</b>	<b>185</b>
- Războiul Rece și dezvoltarea spionajului	185
- Români la asediul... N.A.T.O.	186
- După o jumătate de veac, arhivele se deschid...	188
- N.A.T.O. „cu ușile deschise“: proiectare, finanțare, dotare, amplasare de armament și infrastructură militară	188
- Planurile operative ale N.A.T.O. pe masa Comandamentului Forțelor Armate Unite ale Pactului de la Varșovia	195
- Doctrina și strategia N.A.T.O., fără secrete pentru adversari	199
<b>5. Securitatea versus „Big Pharma“ – o confruntare cu final previzibil</b>	<b>203</b>
- Un institut-cheie și vulnerabilitățile sale	203
- Teste și experimente favorabile, recompense pe măsură	205
- Cercetarea medicală – în vizorul „negustorilor de secrete“	208
- Un medic fals, de la un institut fictiv, primit cu brațele deschise	209
- „Aurul cenușiu“ din cercetarea medicală – între nepăsare, invidie și... lăcomie	212
- Operația reușită, pacientul decedat!	215
<b>6. Interceptările telefonice ale Securității – între fantezia generalului Pacepa și mărturia documentelor</b>	<b>219</b>
- Telefoane, prize electrice și televizoare dotate cu mini-microfoane și micro-transmițătoare!	219
- Telefonul – „prieten de nădejde“ al serviciilor secrete românești în prima jumătate a secolului al XX-lea	221
- 1948 – anul când Securitatea „intră pe fir“...	221
- Ușor de înregistrat, greu de ascultat și încă și mai greu de redat...	223
- Convorbirile internaționale – prioritatea zero a interceptărilor D.S.S.	224
- 1987 – computerul vine în sprijinul ofițerului de securitate	224

## 7. Fake news cu bătaie lungă – „complotul generalilor” pentru arestarea lui Nicolae Ceaușescu în ianuarie 1983 233

- Dezinformarea – un termen „alunecos” 233
- România – țintă a „măsurilor active” ale U.R.S.S. 234
- O lovitură de stat fictivă – model de pregătire pentru una reală? 235
- K.G.B. și C.I.A. – o viziune comună asupra înlăturării lui Nicolae Ceaușescu 236

## 8. Valută cu... arome toxice: cazul Sulina (1987) 243

- Industrializarea și chimizarea agriculturii – o notă de plată neașteptată, dar consistentă 243
- Deșeurile periculoase – o bătaie de cap sau o oportunitate de afaceri? 244
- „Imperialismul deșeurilor” și „putrefacția” regimurilor comuniste 245
- Valută cu orice preț – comandamentul național suprem în anii '80: de la OVS la ICE „Dunărea” 247
- Întreprinderea de Comerț Exterior „Administrația Portului Liber Sulina” – un paradis al „acțiunilor valutare speciale” 249
- Martie 1987 – o primăvară... „înmiresmată” 250
- „Cazul Sulina” ajunge pe masa șefului D.S.S. și a premierului României 252
- Justiție reală sau căutarea unor „acari Păun”? 255
- Petrolierul „Prahova” – o bombă ecologică 256
- O „rezolvare” învăluită în mister 258

## În loc de încheiere 261

## Bibliografie selectivă 265

## 1. Noiembrie 1960

### *Alexandru Drăghici, șocat de „gulyáskommunizmus”<sup>1</sup>*

#### *Anul 1956 – începutul sfârșitului unei iluzii*

În toamna anului 1956 poporul maghiar s-a răsculat împotriva regimului comunist al lui Mátyás Rákosi și Ernő Gerő, producând un veritabil șoc în întreaga lume, dar mai ales la Moscova și în capitalele „țărilor surori”.

Evenimentele din octombrie 1956 au fost posibile pe fundalul unor manifestări de nemulțumire devenite vizibile în mod public încă din primăvara anului 1956, când în *Cercul Petőfi* și în Uniunea Scriitorilor, dar și în presă (mai ales în săptămânalul „Irodalmi Ujság”) au început să apară critici tot mai severe la adresa vieții politice, economice și sociale. „Raportul secret” pe care Nikita Hrușciov l-a prezentat la Congresul al XX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice la 24 februarie 1956, cu privire la crimele stalinismului, a devenit, treptat cunoscut în țările lagărului comunist, potențând criticile la adresa sistemului.

Tulburările, ivite mai întâi în Polonia și apoi în Ungaria, au îngrijorat Kremlinul, mai cu seamă că, la 1 noiembrie 1956, noul premier al Ungariei, Imre Nagy, impus de forțele revoluționare, a proclamat decizia țării sale de a părăsi Tratatul de la Varșovia, încheiat în urmă cu numai un an, și de a deveni neutră.

La fel de îngrijorată era și conducerea comunistă de la București, care se temea că ideile revoluționare din Ungaria vor iradia foarte ușor în rândul minorității maghiare din România și apoi în întreaga societate. În plus, la numai zece ani de la încheierea Tratatului de Pace de la Paris, problema Transilvaniei începuse să fie din nou ridicată în anumite cercuri budapestane.

Ca urmare, Gh. Gheorghiu-Dej, surprins de izbucnirea evenimentelor într-o vizită oficială în Iugoslavia, a revenit urgent la București și a instituit starea de alarmă pentru unitățile militare și structurile de Miliție și Securitate. S-au dat dispoziții ferme pentru identificarea oricăror tentative de solidarizare cu

---

<sup>1</sup> Textul de față reprezintă o variantă revizuită a articolului *Noiembrie 1960 - Alexandru Drăghici, șocat de „gulyáskommunizmus”*, publicat în „Evenimentul istoric”, nr. 38, 29 aprilie - 28 mai 2021, p. 68-73.

revoluționarii maghiari, fiind întărită supravegherea universităților, a cercurilor intelectuale și a unităților militare. Totodată, în urma consultărilor avute cu partea sovietică, conducerea de la București s-a pronunțat pentru o intervenție fermă în ajutorul „tovarășilor maghiari”, pentru „stoparea contrarevoluției”.

Pentru a se informa exact despre ce se întâmpla la Budapesta, Gheorghiu-Dej i-a trimis acolo pe Aurel Mălnășan, la acea vreme adjunct al ministrului de Externe al R.P.R., și pe gral. mr. Valter Roman, care era vorbitor de limba maghiară și îl cunoștea bine pe premierul maghiar, Imre Nagy, din timpul perioadei petrecută la Moscova (1938-1945). Ulterior, după înăbușirea de către trupele sovietice a tulburărilor, conducerea de la București a sprijinit, potrivit unor surse, refacerea structurilor organizatorice ale Partidului Socialist al Muncitorilor din Ungaria, precum și reorganizarea serviciilor maghiare de securitate.

În plan intern, conducerea de la București a declanșat, preventiv, un ultim val al terorii, care s-a întins între anii 1956-1959, arestând mai multe persoane care încercaseră să manifeste în favoarea evenimentelor din Ungaria sau care cereau reformarea și liberalizarea regimului.

În acest timp, în Ungaria se inițiau, timid, o serie de reforme care, în anii următori, aveau să transforme țara în „cea mai fericită cazarmă a lagărului socialist”! Noul lider de la Budapesta, János Kádár, începea să pregătească, la foc domol, „gulaș comunismul”!

### ***„Frăția cekistă” - „schimb de informații” și „măsurii mai active împotriva dușmanului”***

Încă de la începutul anilor '50 între serviciile de securitate ale statelor cu regimuri comuniste se instituieră diverse forme de colaborare. Astfel, dincolo de indicațiile și directivele primite de la consilierii sovietici trimiși în statele respective (mai puțin Albania și Iugoslavia), s-au creat canale de comunicare bilaterale, directe, la nivelul conducerii respectivelor servicii, având loc schimburi de informații, negocieri pentru furnizarea de tehnică operativă sau organizându-se acțiuni comune. De asemenea, s-au semnat protocoale de colaborare, în care se menționau foarte clar formele și metodele de colaborare informativă și se precizau principalele obiective occidentale vizate de culegerea de informații.

În spiritul acestei colaborări „cekiste”, de luptă împotriva imperialismului și a forțelor contrarevoluționare, la patru ani după înăbușirea revoluției maghiare, o delegație română s-a deplasat la Budapesta, în perioada 17-19 noiembrie 1960, într-o „vizită de lucru”. Delegația era alcătuită din ministrul Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici, șeful Direcției I „Informații externe”, Nicolae Doicaru, și șeful Direcției a II-a „Contraspionaj”, Neagu Cosma.

Delegația a fost primită cu toate onorurile, la nivel de omologi, fiind întâmpinată chiar de către ministrul de interne al R.P. Ungare, Béla Biszku, însoțit de mai mulți directori din aparatul maghiar de securitate.

Discuțiile cu omologii maghiari, purtate atât în cadru oficial, cât și neoficial, în timpul vizitării unor obiective economice, precum și informațiile obținute de la personalul Ambasadei României la Budapesta l-au îngrijorat profund pe Alexandru Drăghici. Acesta era convins că în Ungaria „există o situație îngrijorătoare, care, într-o anumită conjunctură, poate duce la o repetare a evenimentelor din 1956”.

Ca urmare, odată revenit la București, ministrul Afacerilor Interne a întocmit un raport amănunțit asupra stărilor de lucruri din Ungaria, raport pe care l-a înaintat unor persoane din conducerea P.M.R., după cum urmează: Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gh. Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Nicolae Ceaușescu, Ion Gh. Maurer, Alexandru Moghioroș, Leonte Răutu. De asemenea, un exemplar a fost trimis ministrului Forțelor Armate, gral. de Armată Leontin Sălăjan.

### *„Liberalism și lipsă de răspundere”*

În primul rând, din raportul ministrului Alexandru Drăghici reieșea că acesta a fost de-a dreptul șocat de faptul că ofițerii maghiari de securitate, „vorbind deschis, criticau situația din R.P. Ungară”, arătând că, după părerea lor, starea de lucruri din țară „nu este departe de cea din ajunul contrarevoluției din 1956”.

Astfel, în opinia acestora, exista „o atitudine lipsită de fermitate și răspundere în luarea de măsuri împotriva elementelor dușmănoase”. Ba chiar „și în aparatul de securitate se observă o tendință ca unii dintre ofițerii ce ar fi avut o atitudine fermă în timpul contrarevoluției să fie puși în prezent în posturi de mai mică importanță sau să fie pensionați”.

Se pare că starea de spirit a „cekiștilor” maghiari era una destul de proastă, ei oferind camarazilor români chiar exemple concrete. Potrivit relatărilor acestora, un ofițer de securitate care în 1956 „a condus un grup de ofițeri într-o acțiune la Budapesta pentru anihilarea unor grupe contrarevoluționare”, fiind grav rănit, a fost ulterior decorat pentru faptele sale, dar, în scurt timp, a fost pensionat, deși acesta era perfect apt de muncă și nu avea vârsta de pensionare. Același model de „răsplată” fusese aplicat și unui comandant de regiment din Kecskemet, care „a avut atitudinea cea mai fermă în lupta împotriva contrarevoluționarilor și nu s-a supus ordinelor guvernului trădător”. Acesta și-a păstrat unitatea intactă și „a anihilat acțiunile contrarevoluționare în sectorul său”. Ulterior, a fost înaintat la gradul de general și promovat șef al trupelor de grăniceri, dar în scurt timp a fost pensionat, deși avea sub 50 de ani.

Astfel de cazuri îi puneau pe gânduri pe ofițerii de securitate maghiari, făcându-i ezitanți în acțiunile lor. Unul dintre ei i-a mărturisit direct lui Drăghici că „ofițerii care au lucrat în acest aparat până la contrarevoluție își pun adesea întrebarea asupra situației în care se vor afla ei, după ce trupele sovietice vor fi retrase din Ungaria, dacă până atunci nu vor fi luate măsuri active de însănătoșire a aparatului de partid și de stat și de lichidare cu fermitate a elementelor contrarevoluționare”.

Or, această „lichidare” se lăsa așteptată! În acest sens, Drăghici arăta că

„recent, a fost arestată o organizație contrarevoluționară formată din 140 de persoane, dintre care însă au fost condamnate numai 29, iar restul au fost puse în libertate, sub diverse pretexte ca: elemente prea tinere, mărginașe sau care n-au avut o participare prea susținută la activitatea organizației”.

Pentru a ilustra „liberalismul și lipsa de răspundere” manifestate în țara vecină, ministrul de interne sublinia că aflase chiar de la omologul său că „în prezent acționează un număr foarte mare de organizații contrarevoluționare pe teritoriul R.P.U. și care sunt cunoscute de organele de securitate”, dar măsurile împotriva lor se lăsau așteptate.

***„Am fi rupt șira spinării reacțiunii!”***

Această atitudine față de „elementele dușmănoase și contrarevoluționare” l-a șocat și l-a indignat pe Alexandru Drăghici. Acesta raporta că, în timpul unei plimbări prin Budapesta, vizitând „locurile unde se aflau unele clădiri distruse de contrarevoluționari”, l-a abordat frontal pe omologul său:

„Văzând asemenea distrugerii, am spus tovarășului Biszku – precizându-i că nu vreau să mă amestec în treburile lor interne – că, dacă la noi s-ar fi întâmplat numai 10% față de cele petrecute în Ungaria, am fi luat asemenea măsuri, care ar fi rupt șira spinării reacțiunii, în așa mod încât s-ar fi cutremurat și reacțiunea din Occident. La afirmația mea, tovarășul Biszku a răspuns că imediat după contrarevoluție organele puterii de stat maghiare erau insuficient de tari, iar ulterior situația s-ar fi schimbat”.

În opinia lui Drăghici, situația din Ungaria se explica, în primul rând, prin lipsa de fermitate a măsurilor luate „pe linie de partid și de stat”, precum și „minimalizării dușmanului de clasă”. Un exemplu în acest sens era chiar „expoziția organizată în cadrul M.A.I. cu privire la contrarevoluție”. Această expoziție reda „numai unele aspecte cu totul periferice din activitatea contrarevoluționară, lăsând impresia că atât evenimentele din timpul contrarevoluției, cât și activitatea contrarevoluționară ulterioară au fost și sunt de mică importanță”. În plus, materialele expuse proveneau mai ales din „diverse publicații occidentale”, lipsind „documentația cu privire la cauzele și amploarea contrarevoluției, cum a fost organizată și condusă această acțiune”. De asemenea, lipseau documentele care să arate „rolul și faptele organelor de securitate în combaterea contrarevoluției”.

Uimirea lui Drăghici trebuie să fi fost cu atât mai mare cu cât la București se publicase cu numai un an înainte, în 1959, o broșură intitulată „Complotul contrarevoluționar al lui Imre Nagy și al complicilor săi”, care cuprindea numeroase fotografii cu ofițerii maghiari din poliția secretă *Államvédelmi Hatóság (ÁVO)*, dar și din Armată, linsați pe străzile Budapestei de populația revoltată.

Din informațiile culese de delegația română reieșea că, „urmare a lipsei de răspundere”, chiar în aparatul de securitate, puternic restructurat după 1956, sarcinile sunt rezolvate în mod birocratic, exagerându-se volumul de

**„Gulaș-comunism” cu o industrie neglijată și o agricultură susținută de Armată și Securitate**

Din perspectiva ministrului Drăghici, situația din economia maghiară era, de asemenea, îngrijorătoare. Astfel, exista o mare disproporție între fondul de acumulare și fondul de consum. Pentru acesta din urmă, se vehicula o pondere de circa 90% din venitul național! La rândul său, fondul de investiții era repartizat într-un mod profund dezechilibrat: industria primea sub 2 miliarde, în vreme ce agricultura primea cca. 8 miliarde forinți anual.

Rezultatele acestei concepții asupra dezvoltării economice erau vizibile. Din informațiile obținute, reieșea că „țara vecină și prietenă” făcuse prea puțin pentru reutilizarea și modernizarea industriei, astfel că productivitatea era foarte scăzută, iar prețul de cost al produselor era ridicat. Se făceau angajări inutile, unii conducători de întreprinderi fiind convinși că „trebuie să angajăm în industrie cât mai mulți muncitori pentru a evita șomajul”. La rândul lor, muncitorii dădeau dovadă de o puternică indisciplină, anumite calcule scoțând la iveală faptul că, în medie, „un muncitor lucrează efectiv numai 5-6 ore, din cele 8 ore de muncă”.

Nici în agricultură lucrurile nu mergeau mai bine. Colectivizarea se făcea prin plata integrală a pământului, vitelor și uneltelor cu care țăranii veneau în gospodăria colectivă, astfel că țăranii înstăriți primeau „sume însemnate”, situația generând „nemulțumiri din partea țăranilor săraci”. O dată intrați în gospodăriile colective, „o mare parte din țăranii colectiviști nu vor să lucreze”, situație constată de delegația română care văzuse pe câmp producția agricolă încă nerecoltată, deși în campania de recoltare fuseseră angrenate și organele Securității și Armata.

În schimb, în opoziție cu această atitudine față de munca în gospodăria colectivă, țăranii se ocupau foarte intens de lotul individual, pe care îl cultivau cu zarzavaturi, viță de vie, creșteau păsări și animale, produsele fiind valorificate pe piața liberă.

***Ovații pentru atașatul militar american, huiduieli pentru echipa M.A.I.***

În acest context, Alexandru Drăghici nu ezita să afirme că, „în prezent, în R.P. Ungară există o situație îngrijorătoare, care, într-o anumită conjunctură, poate duce la o repetare a evenimentelor din 1956”. În opinia acestuia, starea de spirit a populației putea fi „speculată cu ușurință de dușman”, oferind două exemple.

Astfel, cu puțin timp în urmă, în timpul vizitei făcute în Ungaria de președintele Indoneziei, Ahmed Sukarno, se petrecuse un fapt semnificativ. Pe traseul de la aeroport până în Budapesta (circa 15 km) au fost înșiruite mai multe mii de persoane, care să ovaționeze coloana oficială. După trecerea oaspetelui și a oficialităților maghiare, pe șosea a trecut și atașatul militar american, într-o mașină decapotată care, „în mod provocator, saluta populația existentă pe acest

traseu”. La salutul acestuia, „cetățenii au răspuns prin aplauze și manifestări de simpatie”.

Un al doilea incident, mult mai serios, fusese înregistrat cu ocazia unui meci de fotbal, desfășurat între o echipă „care a fost, până la contrarevoluție, echipa Ministerului Afacerilor Interne” și una înființată după evenimentele din 1956, „simpatizată de elementele de factură dușmănoasă”. „Ciocnirile” dintre jucători au produs incidente violente în tribune, între suporterii celor două echipe. Scandalul s-a extins rapid și în afara stadionului, „căpătând un caracter politic, strigându-se lozinci cu caracter dușmănos, antisemite și îndeosebi împotriva Securității”. Ulterior, la lăsarea serii, „elementele dușmănoase, îndeosebi tineret, au manifestat pe străzile Budapestei cu torțe aprinse”. Singurii „vinovați” identificați au fost trei cetățeni, împotriva cărora, potrivit presei, „s-au luat măsuri”.

### **„Kadarism” și „ceaușism” – eșec simultan**

Sub bagheta lui János Kádár, regimul comunist din Ungaria a continuat să se dezvolte pe o linie moderat liberală, permițând existența unor oaze de libertate, tolerând anumite cercuri intelectuale critice la adresa puterii, dar promovând o relație de fidelitate neștirbită față de hegemonul sovietic. Manevrând cu subtilitate, Kádár și-a anihilat rivalii și a reușit să-și consolideze poziția politică, ansamblul de măsuri inițiate sub bagheta sa fiind cunoscut și sub numele de „kadarism”.

Așa cum remarcau analiștii C.I.A. într-un raport întocmit în martie 1973, maghiarii știau că „prețul pe care Moscova i l-a cerut lui Kadar pentru permisiunea de a efectua reformele interne este acela de a menține situația internă pe o linie uniformă și de a oferi sprijin loial politicii externe a Moscovei”.

România a mers pe un alt drum. Liderii români Gh. Gheorghiu-Dej și apoi Nicolae Ceaușescu au ales o strategie net diferită de cea pe care o sesizase Alexandru Drăghici în timpul vizitei sale la Budapesta din noiembrie 1960. România avea să se plaseze pe o poziție aparte în cadrul țărilor membre ale Tratatului de la Varșovia, câștigându-și simpatia deloc dezinteresată a Occidentului și eticheta de „maverick ally”.

După ce avusese abilitatea de a-l convinge pe Hrușciiov să-și retragă trupele din România, Gh. Gheorghiu-Dej și-a continuat demersurile pentru lărgirea marjei de manevră în politica internă și externă. Debarasarea de consilierii sovietici, respingerea planurilor de integrare economică în C.A.E.R., multiplicarea și consolidarea contactelor economice și politice cu Occidentul au culminat cu așa-numita „declarație de independență” a P.M.R. din aprilie 1964.

Politica lui Dej a fost continuată de Nicolae Ceaușescu, care nu a ezitat să contrarieze Kremlinul în repetate rânduri, ba chiar să-l critice dur, așa cum a fost cazul în august 1968, după invadarea Cehoslovaciei. Pozițiile de frondă ale Bucureștiului atrăseseră delegațiilor românești prezente în anii '70 la diverse reuniuni ale țărilor socialiste porecla de „Gică Contra”, iar antipatia Moscovei

față de conducerea României era tot mai vizibilă.

Totuși, chiar dacă Polonia și Ungaria își câpătaseră reputația de „republici loiale”, iar România continua să fie „aliatul rebel”, eșecul economic și, implicit, politic al regimurilor comuniste nu a întârziat să vină, indiferent de atitudinea lor față de hegemonul lagărului.

Interesant de remarcat este faptul că o analiză realizată de C.I.A. în 28 octombrie 1986 ajungea la concluzia că, deopotrivă, procesele de schimbare din Ungaria și România pot fi încurajate prin măsuri economice, care să întărească pozițiile unor candidați pro-reforme.

Deși pe drumuri diferite, sfârșitul regimurilor comuniste din cele două țări va veni în același an. Cu deosebirea esențială că la Budapesta a avut loc o „revoluție de catifea”, în vreme ce străzile Bucureștiului s-au înroșit de sânge nevinovat!

Duritatea afișată de Drăghici la Budapesta în 1960 în dialogul cu omologul său maghiar a fost păstrată, într-o „mănușă de catifea”, și de succesorii acestuia în fruntea aparatului informativ-represiv, făcând imposibilă tranziția pașnică de la comunism la democrație. Însă, în decembrie 1989, la fel ca vecinii lor maghiari în 1956, românii au arătat că sunt gata să plătească prețul suprem pentru libertate!

## **2. România și aderarea la INTELSAT - O oportunitate aflată în studiu timp de... 23 de ani!<sup>2</sup> -**

În anul 1962 editura Universității din Toronto publica o lucrare intitulată „The Gutenberg Galaxy. The Making of Typographic Man”. Autorul ei, Marshall McLuhan, împărțea istoria umanității în trei mari perioade: cea a culturii orale tribale, cea a „culturii manuscrisului”, urmată de epoca tiparului („galaxia Gutenberg”) și anunța apariția unei noi ere: „epoca electronică”. În opinia sa, în loc să devină o uriașă bibliotecă alexandrină, lumea se transforma într-un gigantic creier electronic și, pe nevăgăte de seamă, se creează o interdependență totală, o coexistență suprapusă, noua organizație socială fiind desemnată cu termenul „global village” – „satul global”.

### ***Sateții de telecomunicații și transformarea planetei în „sat global”***

Intuiția extraordinară a lui Marshall McLuhan trebuie apreciată cu atât mai mult cu cât cartea sa a fost publicată în 1962, anul în care se petrecea un eveniment cu rol de bornă istorică: satelitul *Telstar 1*, lansat în ziua de 10 iulie 1962, proprietate a *American Telephone and Telegraph Company (AT&T)*, transmitea pentru prima dată un semnal de televiziune din America de Nord către Europa.

Performanța tehnică era una remarcabilă, dacă ținem seama de faptul că trecuseră doar cinci ani de la lansarea primului satelit sovietic, *Sputnik 1* (4 octombrie 1957) și numai patru ani de la plasarea pe orbită a primului satelit american, *Explorer 1* (1 februarie 1958). Deși cibernetica și cucerirea spațiului cosmic erau abia la început, totuși, McLuhan întrevedea deja faptul că descoperirile recente din domeniul electronicii reconfigurau, simultan, toate domeniile existenței umane, astfel încât, în scurt timp, „familia umană” va trăi în condițiile „satului global”! Evenimentele viitoare au demonstrat că savantul avea dreptate.

Evoluțiile înregistrate într-un ritm alert în domeniul comunicațiilor prin satelit dovedeau minților vizionare ale anilor '60 că, într-adevăr, omenirea intrase într-o altă epocă – cea a comunicațiilor de masă, realizate la viteze, distanțe și volume

<sup>2</sup> Textul reprezintă varianta revizuită a articolului *România și aderarea la Intelsat. O oportunitate aflată în studiu timp de... 23 de ani!*, publicat în „Evenimentul istoric”, nr. 31, 25 septembrie - 30 octombrie 2020, p. 88-93.